

Miljøsignaler 2002

Status ved årtusenskiftet

Sammendrag

Det europeiske miljøbyrået

Situasjonen i dag

Det generelle svaret på spørsmålet 'hvordan har miljøet det?' må fortsatt bli et både òg for områdene som dekkes av 2002-utgaven av *Miljøsignaler*. Selv om det ikke har vært noen større endringer siden førsteutgaven i 2000, aner vi likevel nå at forutsetningene for at disse endringene kan finne sted, begynner å komme på plass.

Miljøspørsmål (i henhold til prioriteringene i Det 6. handlingsprogrammet for miljø (6EAP))	Indikator	Vurdering
Håndtering av klimaendringer		
Utslipp av klimagasser	Utslippstrender og avstand til Kyoto-målet for 2008–2012	☺
Naturen og biologisk mangfold — vern av en unik ressurs		
Skogressurser	Årlig avvirkning	☺
Arealressurser	Arealbeslag og fragmentering av store habitater	☹
Utslipp av forsurende stoffer	Utslippstrender og avstand til EU-målet for 2010	☺
Miljø og helse		
Utslipp av ozonforløpere	Utslippstrender og avstand til EU-målet for 2010	☹
Luftkvalitet i byene	Overskridelse av ozon, svevestøv, svoveldioksid og nitrogendioksid	☹

Miljøspørsmål (i henhold til prioriteringene i Det 6. handlingsprogrammet for miljø (6EAP))	Indikator	Vurdering
Miljø og helse		
Forurensning av ferskvann	Fosfat- og nitratkonsentrasjon i vassdrag	☹
Bærekraftig bruk av naturressurser og avfallsforvaltning		
Materialforbruk	Totalt materialbehov (i forhold til BNP)	☹
Fiskebestander	Gytebestand og biomasse hos torskebestanden i Nordsjøen	☹
Avfallsproduksjon i byene	Trender for innsamlingsnivåer for kommunalt avfall	☹
Vannbruk	Vannutnyttelsesindeks	☹
Arealbeslag etter utvikling	Trender for utbyggede områder, befolkningstetthet og veinett-tetthet	☹

I mange tilfeller kan reduserte belastninger tilbakeføres til relativt store reduksjoner i bare noen få land eller bestemte sektorer. Dette er veldig tydelig når det gjelder klimaendringer. Omlegging av energiforsyningssektoren og skifte av brensel i kraftproduksjonen har ført til store engangsreduksjoner i utslippene av karbondioksid i Tyskland og Det forente kongeriket. Imidlertid har ni av EUs medlemsstater økt sine utslipp og dermed beveget seg bort fra Kyoto-målet.

Omtrent det samme har skjedd når det gjelder avfall og vannforurensning. Mens noen få land har gjort en stor innsats for å begrense deponering av avfall til et minimum, fører forbrukernes og næringslivets atferd til økt produksjon av kommunalt avfall, inkludert emballasjeavfall, og mens industrien og offentlige forvaltninger har gjort store framskritt innenfor behandling av avfallsvann, har landbrukssektoren sakkett akterut og gjort lite for å redusere nitrogenforurensningen, med mer eller mindre konstante nitrogenkonsentrasjoner i overflatevann som resultat.

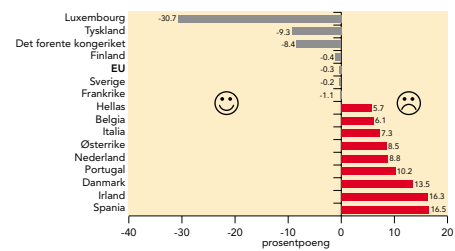
Selv om flere vesentlige belastninger går ned, gjør tidsforsinkelser og høye bakgrunnskonsentrasjoner pga. historiske utslipp og utslipp andre steder at konsekvensene fortsatt er alvorlige. Til tross for at utslippene til luft er redusert, eksponeres f.eks. en stor del av befolkningen i byene i Europa for høye konsentrasjoner av bakkenært ozon, nitrogendioksid og svevestøv, og store habitater og landbruksarealer blir fortsatt utsatt for forsuring, eutrofiering og bakkenært ozon over aksepterte grenseverdier. Symptomene på eutrofiering i kystfarvannet viser ennå bare små tegn til forbedring.

Tvert imot har belastningene på naturressursene økt, noe vi særlig ser i fiskerisektoren, der fortsatt overfiske gjør faren for kollaps i Europas fiskerier overhengende. Ressursene på landjorden utsettes også for store vedvarende belastninger, blant annet ved at byene stadig brer seg utover og transportinfrastruktur bygges ut. Dette har ført til at stadig større landarealer er blitt forseglet, habitater blir fragmentert og naturlige områder går tapt eller forstyrres. Samtidig som skogsarealene øker og den årlige avvirkningen betraktes som bærekraftig, forblir skogens tilstand, noe vi ser av det store bladtapet på trærne, et problem — innpå en firedel av de trærne der er tatt prøver av, har skader.

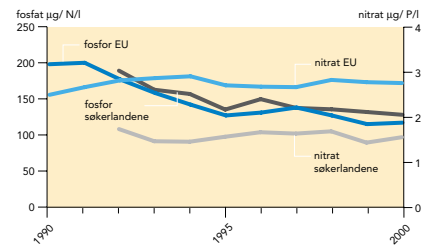
Pga. mangelfull informasjon er det imidlertid vanskelig å vurdere tilstanden for det biologiske mangfoldet i Europa. Belastningene på naturressursene medfører at forutsetningene for å reversere trenden når det gjelder tap av biologisk mangfold innen 2010, ennå ikke er til stede.

Nøkkellindikatorer

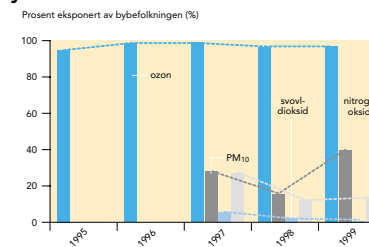
Utslipp av klimagasser

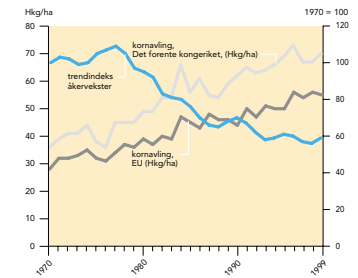
Fosfat og nitrat i vassdrag

Luftkvalitet i byene

Åkervekster og kornavling

Vedvarende utfordringer i politikken

Fakta og tall

Forbedret miljøeffektivitet

Miljøeffektivitet er forholdet mellom økonomisk aktivitet og dennes negative konsekvenser for miljøet. Et viktig mål for bærekraftig utvikling er å bryte, eller 'frikople', denne forbindelsen.

Miljøeffektiviteten forbedres, men i ulik grad, i transport-, energi- og landbrukssektorene. Utviklingen går relativt sent, og noen av dagens forbedringer motvirkes av fortsatt vekst i disse sektorene. I husholdningssektoren har det vært liten framgang når det gjelder å redusere miljøkonsekvensene. Innenfor fiskeriene har antallet overbeskattede bestander av kommersiell betydning i europeiske farvann økt.

Forbedret teknologi, f.eks. treveiskatalysatorer og renere drivstoff, har gjort at kjøretøyene forurensar mindre.

Utslippene til luft fra energiforsyningssektoren er gått ned selv om sektorens økonomiske resultater og fysiske produksjon økte mellom 1990 og 1999.

Bruken av kunstgjødsel og plantevernmidler er fortsatt foruroligende, og det samme er utslippene av forurende stoffer (landbruket bidrar med 31 % av EUs samlede utslipp), særlig ammoniakk (94 %).

I perioden 1990-99 økte husholdningens energibruk (+10 %), avfallsproduksjon (+14 %) og bileierskap (+17 %) i takt med økningen i antallet husholdninger (+9 %) og deres konsum (+19 %).

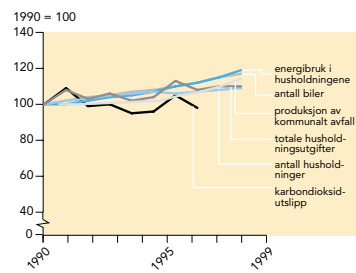

Husholdningenes vannforbruk gikk noe ned på 1990-tallet.

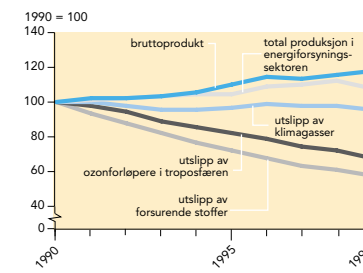
Nøkkellindikatorer

Indikatorer på miljøeffektivitet

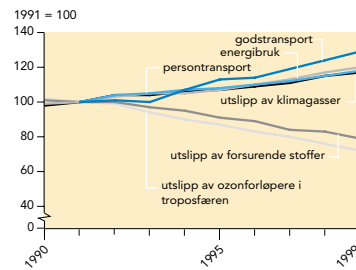
Husholdninger

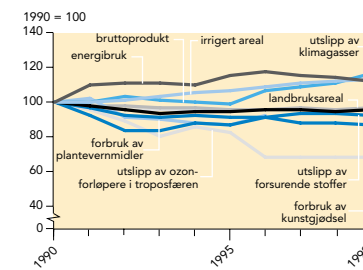
Energi

Transport

Landbruk

Vedvarende utfordringer i politikken

Forbindelsen mellom økonomisk vekst og energiforbruk går ikke raskt nok ned til å motvirke veksten i energibruk, som igjen kan føre til økte energirelaterte belastninger på miljøet.

Transportsektoren står for en stor del av belastningene på miljøet, særlig gjennom bruken av energi. Selv om teknologiske framskritt har gitt en viss forbedring i energieffektiviteten i persontransportsektoren, viser energieffektiviteten i godstransportsektoren ingen tegn til forbedring.

Fakta og tall

Utslippene av karbondioksid fra husholdningssektoren var i 1997 nær nivået for 1990. Økningen i antallet husholdninger ble i stor grad oppveid av bedret energieffektivitet og overgangen fra kull og olje til naturgass.

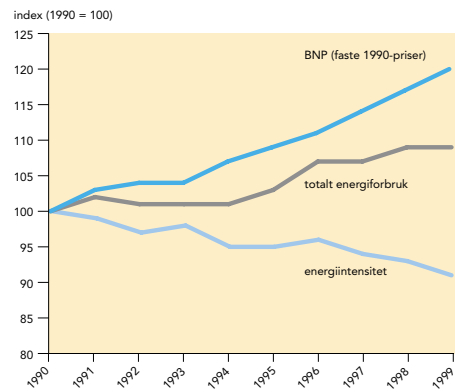
Med unntak av industrien har ingen av de økonomiske sektorene i EU 'frikoplet' sin økonomiske/samfunnsmessige utvikling fra energiforbruket.

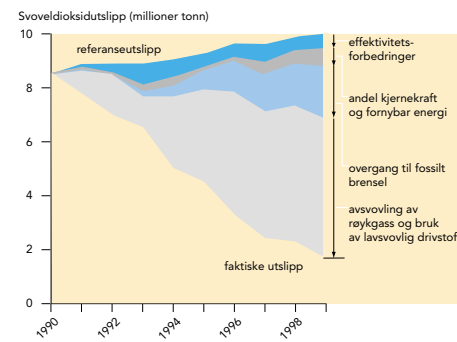
I forrige tiår økte persontransportvolumet i samme takt som økonomien, mens økningen i godstransport var langt større.

Nøkkelindikatorer

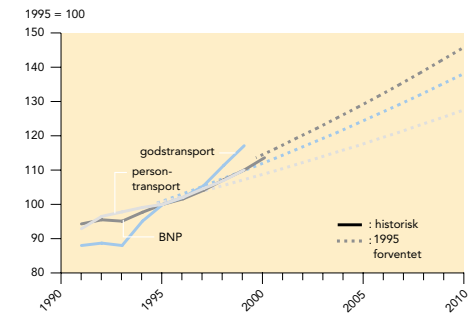
Energiintensitet

Svoveldioksidutslipp fra kraftproduksjon

Person- og godstransport

Vedvarende utfordringer i politikken

Misforholdet mellom teknologiske forbedringer og faktisk energieffektivitetsgevinst skyldes endrede transportvilkår (f.eks. tyngre og kraftigere kjøretøyer, lave passasjertall og lastfaktorer) og fortsatt vekst innenfor vei- og lufttransport på bekostning av jernbane og andre mindre miljøskadelige transportmåter.

Det bør imidlertid anføres at miljølovgivning som fokuserer på å redusere luftforurensende utslipp i transportsektoren, ved hjelp av standarder for drivstoffkvalitet og utslipp fra kjøretøyer, har vært relativt vellykket. Nedgangen i utslippene av forsurende stoffer og ozonforløpere innebærer at disse faktisk er blitt 'frikoplet' fra transportveksten.

Fakta og tall

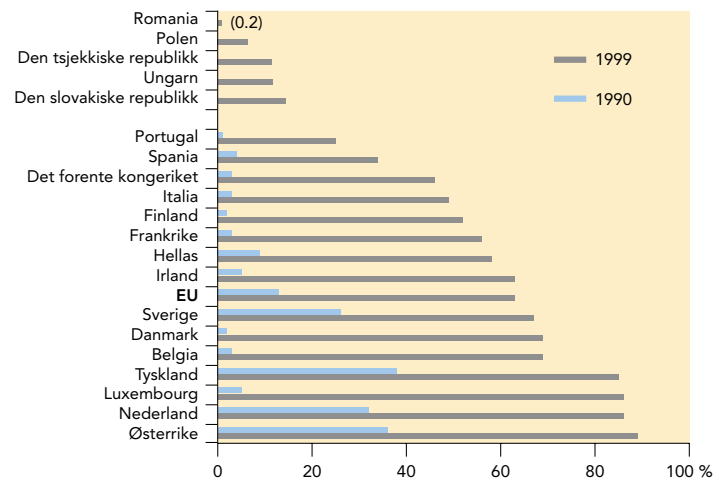
Utslippene av karbondioksid fra transportsektoren fortsetter å øke som en konsekvens av sektorens kraftige vekst og et skifte til vei- og lufttransport. Persontransporten er fortsatt dominert av bilen (75 % av totalt antall passasjerkilometer), men lufttrafikken er nå den raskest økende transportmåten.

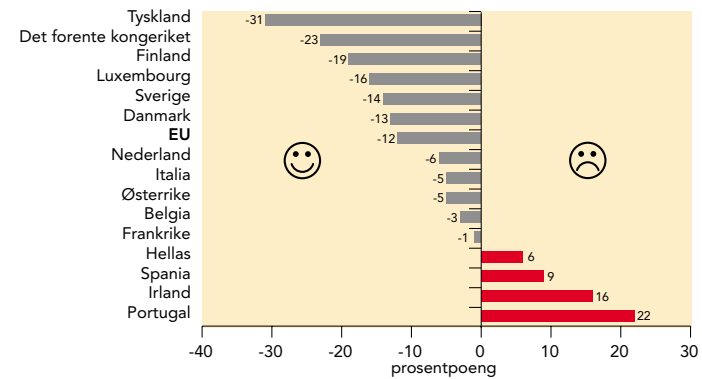
Det er ennå ikke tegn til et skifte innen godstransporten fra vei til bane (jernbanens andel gikk ned fra 10,4 % i 1991 til 8 % i 1999). Vei- og sjøtransport er fremdeles de viktigste godstransportmåtene, med andeler på hhv. 43 % og 42 % i tonnkilometer.

Nøkkellindikatorer

Utbredelse av katalysatorer

Utslipp av ozonforløpere (avstand til EU-mål i 1999)

Vedvarende utfordringer i politikken

Mens energiforsyningssektorens økonomiske og fysiske resultat økte på 1990-tallet, gikk de forurensende utslippene til luft ned, hovedsakelig takket være økt bruk av reduksjonsteknikker og overgangen fra kull til gass. Disse forbedringene er imidlertid ikke store nok til å veie opp den forventede økonomiske veksten — særlig den forventede økningen i strømforbruket — eller til å nå utslippsmålene.

Politikker og initiativer for å øke bruken av fornybar energi har gitt gode resultater i noen medlemsstater. Men ettersom det totale strømforbruket har økt, var andelen fornybar energi i produksjonen av elektrisk kraft nesten konstant på 1990-tallet.

Fakta og tall

Til tross for at både total energi og elektrisitet fra fornybare kilder øker, viser dagens trender at de ikke vil være nok til å oppfylle EUs veiledende mål for fornybare energikilder.

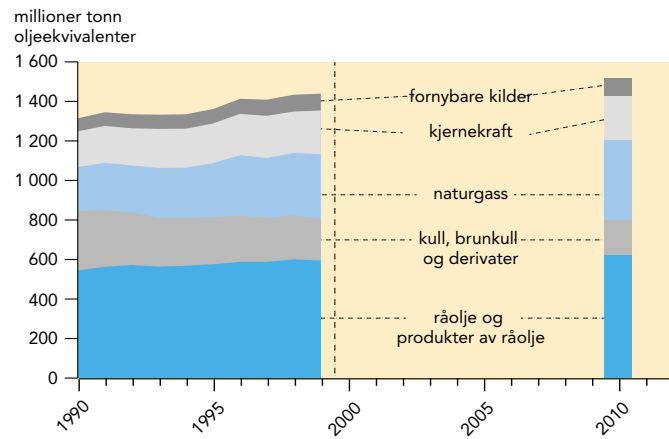
Fornybare energikilder bidro med 14 % av EUs brutto elektrisitetsforbruk i 1999. Med tanke på den forventede økningen i elektrisitetsforbruket fram til 2010 må økningen i forsyningen av kraft fra fornybare kilder omtrent dobles hvis EUs veiledende mål skal nås.

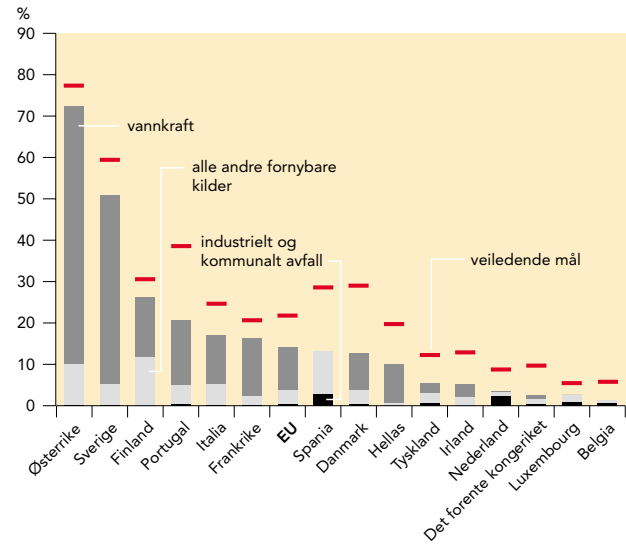
Selv om andelen kraftvarmeproduksjon (CHP) i kraftproduksjonen steg fra 9 til nesten 11 % mellom 1994 og 1998, er denne veksten ikke tilstrekkelig til å nå EUs veiledende mål om at 18 % av all kraftproduksjon innen 2010 skal skje i form av kraftvarmeproduksjon.

Nøkkelindikatorer

Totalt energiforbruk etter drivstoff

Fornybare energikilder (strømforbruk)

Vedvarende utfordringer i politikken

Det har vært en viss forbedring når det gjelder miljøeffektivitet i landbruket. Bruken av energi og irrigasjon økte på 1990-tallet i tråd med produktiviteten, men trenden er nå mer eller mindre konstant. Samtidig som det har vært en viss nedgang i bruken av kunstgjødsel og plantevernmidler, forblir nitratforurensning og eutrofiering alvorlige problemer. Utslippene av klimagasser, forsurende stoffer og forløpere til bakkenært ozon har — med unntak av utslippene av ammoniakk — gått ned.

Det er visse indikasjoner på at total avfallsproduksjon, pga. redusert avfallsproduksjon fra gruvedrift, øker mindre enn BNP. Avfallsproduksjonen i industrien synes også å stabiliseres. Når det gjelder produksjonen av kommunalt avfall (rundt 14 % av alt avfall), har alle medlemsstatene i EU nådd det samme høye nivået, med enkelte små forskjeller som kan forklares med variasjoner i livsstil og forbruksmønstre.

Fakta og tall

Rundt 3 % av EØS' areal dyrkes nå økologisk, og andelen økologisk dyrket jord forventes å øke betydelig i framtiden.

Utnyttelsen av vannressursene i Europa har vært relativt konstant de siste 20 årene.

Skogarealet øker i EU og søkerlandene. Fordelene ved nyplanting må imidlertid vurderes opp mot de gevinster og tap av biologisk mangfold dette fører med seg.

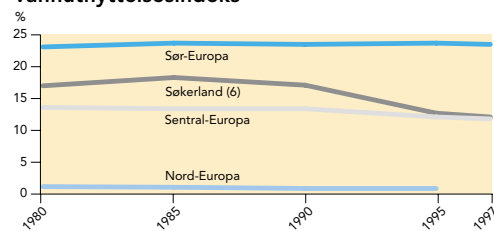
Den forsegling av jorden som følger av byutvikling og utbyggingen av transportinfrastruktur fortsetter å øke raskere enn befolkningsveksten.

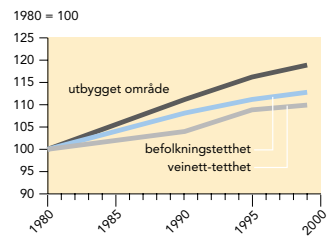
Om lag 70 % av innsamlet kommunalt avfall kommer fra husholdningene, den totale mengden i EU steg fra 479 kg per person i 1991 til 545 kg per person i 1999.

Nøkkelindikatorer

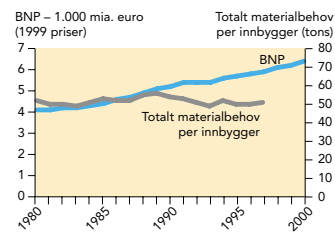
Vannutnyttelsesindeks

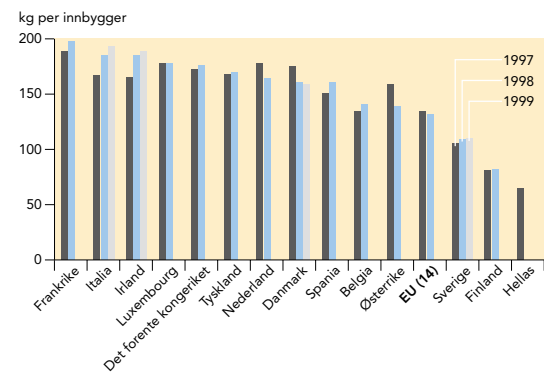
Arealbeslag etter utvikling

Totalt materialbehov

Emballasjemateriell på markedet

Vedvarende utfordringer i politikken

Fakta og tall

Integrasjon som mål

I henhold til artikkel 6 i Amsterdamtraktaten skal miljøhensyn integreres i den økonomiske politikken. Arbeidet går sakte framover. Initiativer som 'Cardiff-prosessen', som tar sikte på å integrere miljøhensyn i ulike sektorer, har potensial til å framskynde denne endringen.

Integrasjonspolitikken tar primært sikte på å håndtere/svekke drivkreftene bak miljøskadene snarere enn symptomene på dem. Integrasjon av bærekraftig utvikling og miljøhensyn i sektorpolitikken kan fremmes gjennom et antall tiltak, herunder lover og forskrifter, fiskale tiltak, frivillige avtaler og informasjon. I praksis synes en kombinasjon av slike virkemidler og tiltak å bli brukt (den 'rette blandingen').

Stadig flere miljøavgiftssystemer innføres overalt i EU med sikte på å forbedre miljøkvaliteten på en effektiv måte og redusere beskatningen av arbeid og andre produksjonsfaktorer.

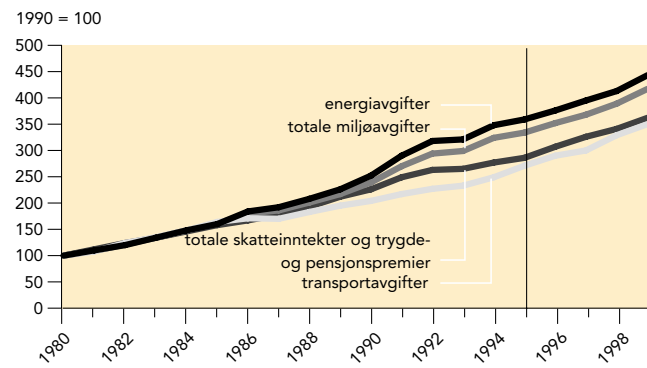
Energiprisene var generelt lave eller gikk ned mellom 1985 og 2001, noe som gir lite insentiv til å redusere energiforbruket.

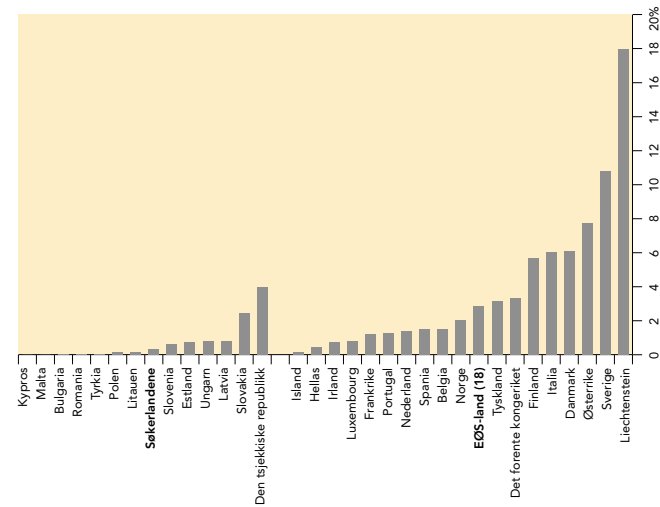
Takket være økte avgifter har prisen på drivstoff til motorkjøretøyer ikke gått under lavnivået i 2000, sammenlignet med 1985.

Nøkkelindikatorer

Inntekter fra miljøavgifter sammenlignet med totale skatteinntekter og trygde- og pensjonspremier

Økologisk jordbruk i 2000

Vedvarende utfordringer i politikken

Flere medlemsstater har begynt å innføre fiskale tiltak for å bedre miljøkvaliteten og redusere byrden av beskatning som fordreier økonomien. Halvparten av medlemsstatene i EU har innført karbondioksidavgifter, og mange nye avgiftssystemer er innført i annen halvdel av 1990-tallet. Mye tyder på at miljøavgifter er effektive, men det er en generell mangel på evalueringsstudier.

Det var innenfor denne sammenhengen at Det europeiske råd på sitt møte i mars 2002 støttet Europakommisjonens intensjon om å framskynde arbeidet på et rammedirektiv om avgiftsbelegging av infrastruktur for å sikre at de ulike transportmåtene innen 2004 bedre reflekterer samfunnets infrastrukturkostnader. Rådet uttrykte også ønske om å få på plass et direktiv for å styrke og utvide bruken av miljøavgifter på energiprodukter innen utgangen av 2002.

Fakta og tall

Andelen miljøavgifter av totale skatteinntekter ligger i enkelte medlemsstater på mellom 5 og 10 % av totale skatteinntekter. Dette øker sakte overalt.

Avgiftsdifferensiering på drivstoff er med hell tatt i bruk for å fremme bruken av renere drivstoff.

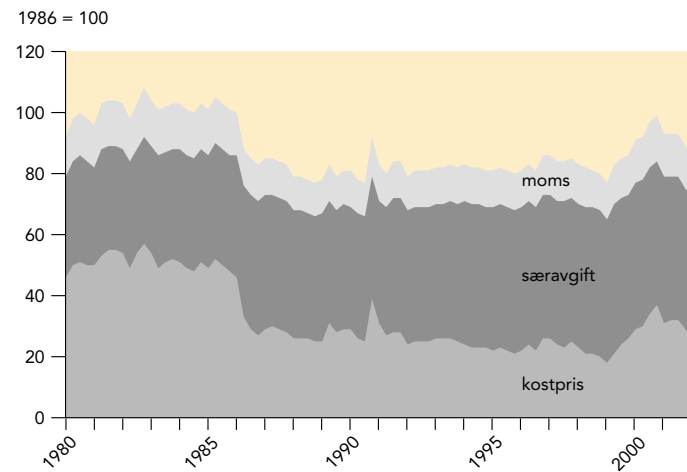
Den inflasjonskorrigerte gjennomsnittsprisen på drivstoff i EU var tidlig i 2002 lavere enn i første halvdel av 1980-tallet. Denne trenden oppmuntrer ikke drivstoffeffektiv kjøring.

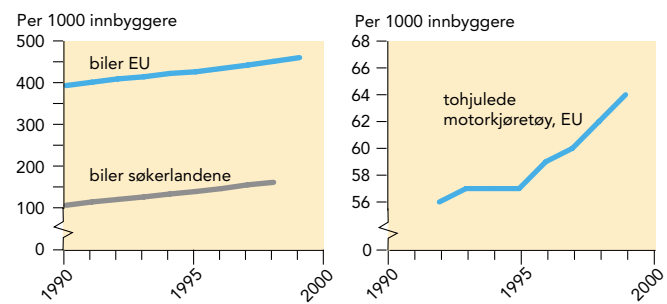
Siden 1995 er økologiske avgiftsreformer (deler av skatte- og avgiftsgrunnlaget overføres fra arbeid til miljø) under utvikling i flere medlemsstater.

Nøkkelindikatorer

Reelle gjennomsnittspriser på drivstoff til motorkjøretøyer, EU

Bileierskap

Vedvarende utfordringer i politikken

Når det gjelder fiskeriene, gikk 60 % av midlene for perioden 1994–99 under finansieringsordningen for flåteorientert støtte til tilpasning av flåten, og 40 % til modernisering. Ordningen har medført en generell nedgang i EUs flåtekapasitet. I noen land har moderniseringen imidlertid ført til en reduksjon i flåtens totale kapasitet, samtidig med en liten økning i tonnasje.

Sammen med framskrittene som er gjort innenfor teknologi og design, gjør dette at belastningen på fiskebestandene ikke er redusert. Dagens fangstvolumer er i de fleste tilfellene ikke bærekraftig for rundfisk og bare i enkelte tilfeller bærekraftig for flyndrefisk. Også flere dypvannsarter viser tegn til overbeskatning. Omtrent alle torske- og lysingbestander er nær ved å kollapse.

Fakta og tall

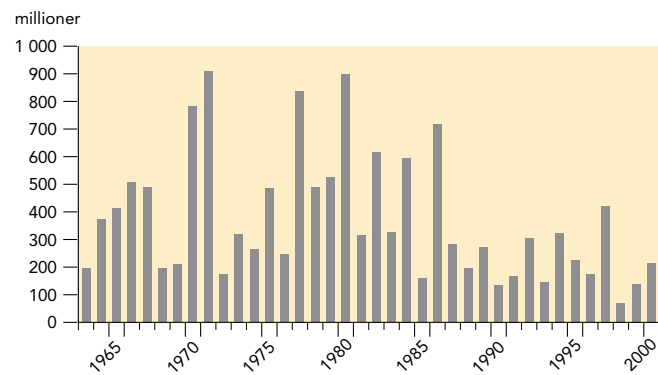

Selv om størrelsen på EUs fiskeflåte gikk ned i perioden 1989–2000, både i antall fartøyer (–10 %), tonnasje (–6 %) og kapasitet (–13 %), har reduksjonen ikke medført tilsvarende forbedringer i status for fiskebestandene. De kommersielt viktigste fiskebestandene i europeiske farvann har status som ikke-bærekraftige.

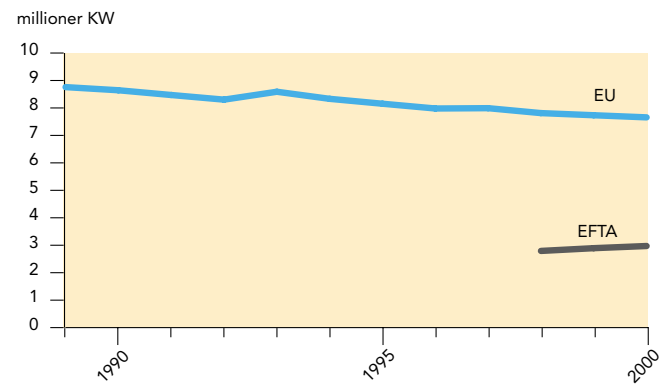
Bestanden av nordsjøtorske er overbeskattet i Nordsjøen og tilstøtende havområder. Beregninger viser at den voksne andelen av bestanden har vært under den kritiske grensen de siste 17 årene og nådde et historisk lavmål i 2001.

Nøkkellindikatorer

Gytebestand og biomasse hos torskbestanden i Nordsjøen

Den europæiske fiskeflåtes kapacitet

Vedvarende utfordringer i politikken

Husholdningene blir ofte oversett i integrasjonspolitikken. Ettersom forbruksnivåene fortsetter å øke i takt med disponibel inntekt, blir det stadig viktigere å hjelpe forbrukerne til å ta informerte valg. Miljømerking og opplysningsarbeid (i form av f.eks. energisparekampanjer) øker, men betydningen av dem er likevel marginal.

I forslaget om en integrert produktpolitikk for EU betraktes nedsatt omsetningsavgift på miljømerkede produkter som et nøkkelinstrument i kampen mot ikke-bærekraftige forbruksmønstre.

Fakta og tall

Antall produkter som har fått miljømerket EU-blomsten er lavt og har så langt vært konsentrert til bare et par produktgrupper og et par medlemsstater.

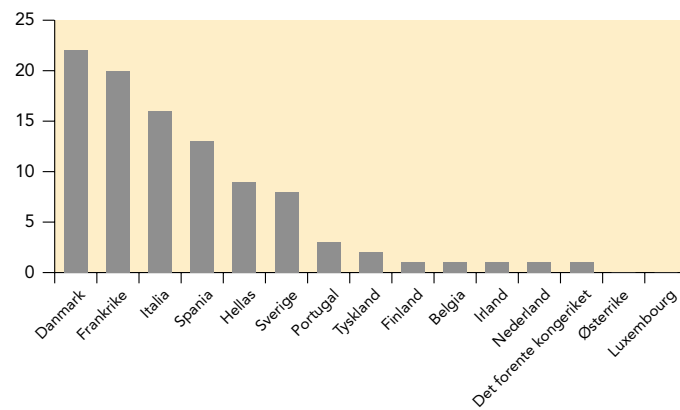
Landene i Nord- og Vest-Europa har en høy andel av behandlet avløpsvann og konstaterer stadige forbedringer mht. behandlingsnivå. I landene i Sør-Europa og i søkerlandene er bare rundt halvparten av befolkningen tilknyttet behandlingsanlegg for avløpsvann, men også her er behandlingsnivået blitt bedre de siste 15 årene.

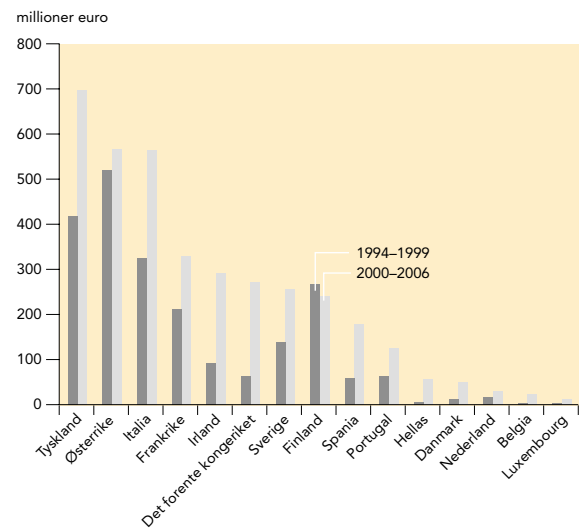
Store framskritt er gjort for å innføre miljøelementer i den felles landbrukspolitikken (CAP) (f.eks. gjennom miljøtiltak i landbruket). Men siden miljøbelastningene vedvarer, må det innføres ytterligere landbruksreformer for å styrke de økonomiske insentivene for å få gårdbrukerne til å drive jorden på en bærekraftig måte.

Nøkkelindikatorer

Miljømerking — Antall tildelte EU-blomster

Utgifter til miljøordning for landbruket

Det europæiske miljøbyrå

Miljøsignaler 2002, Sammendrag

Luxemburg: Kontoret for De Europæiske
Fællesskapers Offisielle Publikasjoner

2001 — 27 pp. — 21 x 9,9 cm

ISBN 92-9167-453-2

Bestillingsskjema

Vennligst send meg kopi(er) av: *Environmental signals 2002*, EEA 2002, 148 s,
ISBN 92-9167-469-9, Katalognummer: TH-AG-02-001-EN-C, Pris i Luxembourg: 22 euro.

Fyll ut skjemaet med BLOKKBOKSTAVER og send det til din lokale bokhandel eller til en av
salgsrepresentantene for EUs publikasjonskontor: <http://eur-op.eu.int/general/en/s-ad.htm>.

Navn: _____ Dato: _____

Adresse: _____

Telefon: _____ Underskrift: _____

Venta • Salg • Verkauf • Πωλήσεις • Sales • Vente • Vendita • Verkoop • Venda • Myynti • Försäljning
<http://eur-op.eu.int/general/en/s-ad.htm>

BELGIQUE/BELGIE Jean De Lannoy Avenue du Roy 202/Koningslaan 202 B-1180 Bruxelles/Brussel Tel. (32-2) 538 43 08 Fax (32-2) 538 43 08 Email: j.de.lannoy@infoord.be URL: http://www.jean-de-lannoy.be	NETHERLAND SDU Servicecentrum Uitgevers Postbus 2001 Poststraat 2 2500 EA Den Haag Tel. (31-70) 371 88 80 Fax (31-70) 371 88 43 Email: sdug@sdu.nl URL: http://www.sdu.nl
La librairie européenne/De Europese Boekhandel Rue de la Loi 244/Weststraat 244 B-1050 Bruxelles/Brussel Tel. (32-2) 735 08 50 Fax (32-2) 735 08 50 Email: mail@leurop.be URL: http://www.leurop.be Moniteur belge/Belgisch Staatsblad Rue de Louvain 40-42/Louvainseweg 40-42 B-1050 Bruxelles/Brussel Tel. (32-2) 552 22 11 Fax (32-2) 511 01 84 Email: eustates@pst.fgov.be	PORTUGAL Distribuidora de Livros Bertrand Lda.* Grupo Bertrand SA Rua das Terras dos Vales, 4-A Alameda 60037 1700-010 Lisboa Tel. (351) 214 95 67 67 Fax (351) 214 95 02 55 Email: dlo@bp.pt Imprensa Nacional-Casa da Moeda, SA Sector de Publicações Oficiais Rua da Escola Politécnica, 135 1200-008 Lisboa Tel. (351) 213 94 57 00 Fax (351) 213 94 57 00 Email: info@icm.pt URL: http://www.icm.pt
DANMARK J. H. Schultz Information AIS Hestvedvej 12 2650 Lyngby Tel. (45) 43 63 23 00 Fax (45) 43 63 19 69 Email: schultz@schultz.dk URL: http://www.schultz.dk	SUOMI/FINLAND Akatemien Kirjakauppa/Universitetsbibliotek Keskustien 1C/entréegatan 1 P.O. Box 128 FI-00101 Helsinki/Helsingfors Tel. (358-9) 121 44 35 Fax (358-9) 121 44 35 Email: sp@akatemien.com URL: http://www.akatemien.com
DEUTSCHLAND Bundesanzeiger Verlag GmbH Vertriebsabteilung Ankerstrasse 192 D-50735 Köln Tel. (49-221) 97 66 80 Fax (49-221) 97 66 79 Email: vertrieb@bundesanzeiger.de URL: http://www.bundesanzeiger.de	SVENSK BTJ AB Trakongatan 11-13 S-221 82 Lund Tel. (46-40) 30 79 00 Fax (46-40) 30 79 47 E-post: btje-pub@btj.se URL: http://www.btj.se
ΕΛΛΑΔΑ/GREECE G. C. Eleftheroudakis SA International Bookstore Panepistimou 17 GR-10561 Athens Tel. (30-1) 33 44 80/12/34/5 Fax (30-1) 325 84 99 Email: elebooks@netco.gr URL: elebooks@netco.gr	UNITED KINGDOM The Stationery Office Ltd Customer Services PO Box 29 Norwich NR3 1GN Tel. (44-1603) 6075 522 Fax (44-1870) 60 05 533 Email: book.orders@hso.co.uk URL: http://www.hso.co.uk/order
ESPAÑA Boletín Oficial del Estado Titularidad 27 Calle de San Jerónimo 15 Tel. (34) 915 38 21 11 (líneas) 913 84 17 15 (suscripción) Fax (34) 913 84 17 14 (suscripción) Email: clientes@com.boe.es URL: http://www.boe.es Mind Prensa Libros, SA Catedral, 37 E-80010 Madrid Tel. (34) 91 52 55 55 Fax (34) 915 75 39 88 Email: libreria@mindprensa.es URL: http://www.mindprensa.com	ISLAND Bokabud Larvaeir Bifeldi Skólavörðuög, 2 IS-101 Reykjavík Tel. (354) 525 55 40 Fax (354) 552 55 60 Email: bokabud@simnet.is
FRANCE Journal Officiel Service des publications des CE 25, rue de Valenciennes F-75727 Paris Cedex 15 Tel. (33) 140 58 77 31 Fax (33) 140 58 77 31 Email: publications@journal-officiel.gouv.fr URL: http://www.journal-officiel.gouv.fr	SCHWEIZ/SUISSE/SVIZZERA Euro Info Center Schweiz c/o OSEC Business Network Switzerland Stampfenbachstrasse 85 CH-4800 Zurich Tel. (41-1) 365 53 11 Fax (41-1) 365 54 11 Email: info@osec.ch URL: http://www.osec.ch/infos
IRELAND Alan Harris Bookshop 270 Lower Rathmines Road Dublin 6 Tel. (353-1) 498 72 98 Fax (353-1) 498 72 98 Email: harris@td.ie	BALGARIA Europress Euromedia Ltd 59 Blvd/Velista 1505 Sofia/Velista Tel. (359-2) 980 42 37 66 Fax (359-2) 980 42 30 Email: librariemedia@eol.bg URL: http://www.europress.bg
ITALIA Licosa Spa Via Duina di Calabria, 1/1 Casella postale 552 1-50125 Firenze Tel. (39) 055 64 12 57 Fax (39) 055 64 12 57 Email: licosa@licosa.com URL: http://www.licosa.com	CYPRUS Cyprus Chamber of Commerce and Industry PO Box 21455 2301 Nicosia Tel. (357-2) 88 97 52 Fax (357-2) 66 10 44 Email: ccci@ccci.org.cy
LUXEMBOURG Messagerie du livre SARL 5, rue Rathmesen L-1415 Luxembourg Tel. (352) 46 06 61 Fax (352) 46 06 61 Email: mail@mdlivu URL: http://www.mdlivu	ESTI Esti Kaubandus-Tööstuskoda (Estonian Chamber of Commerce and Industry) Toom-Kooli 17 EE-10133 Tallinn Tel. (372) 64 00 44 Fax (372) 64 02 45 Email: info@eoka.ee URL: http://www.eoka.ee

Venta • Salg • Verkauf • Πωλήσεις • Sales • Vente • Vendita • Verkoop • Venda • Myynti • Försäljning
<http://eur-op.eu.int/general/en/s-ad.htm>

HUNGARY Mediastore Ltd Pálya Haza 1 HR-10000 Zagreb Tel. (355-1) 481 94 11 Fax. (355-1) 481 94 11 MAGYARORSZÁG Euro Info Service SZ. ISKÁN Kft. 12 H-1033 Budapest PO Box 1039 H-1137 Budapest Tel. (36-1) 392 21 70 Fax. (36-1) 349 20 53 E-mail: euroinfo@euroinfo.hu URL: http://www.euroinfo.hu MALTA Miller Distributors Ltd Mediterranean Airport Luqa LQA 05 Tel. (356) 66 44 88 Fax. (356) 67 47 53 E-mail: gromm@usa.net NORGE Sveits Blackwell AS Hans Nielsen Hauges gt. 39 Boks 4901 Nydalen N-4223 Oslo Tel. (47) 22 40 00 00 Fax. (47) 22 40 00 01 E-mail: info@no.sveitsblackwell.com URL: http://www.sveitsblackwell.com/no POLSKA As Polonia Książkowski Przedsieście 7 SK-01000 Lublin PL-00950 Warszawa Tel. (48-22) 826 12 01 Fax. (48-22) 826 12 01 E-mail: books119@wpolonia.com.pl ROMANIA Euromedia Str.Dumbr. Lupu nr. 65, sector 1 RO-70184 Bucuresti Tel. (40-1) 315 44 03 Fax. (40-1) 315 44 03 E-mail: euromedia@netcity.com SLOVAKIA Centrum VTI SR Nám. Slobody 19 SK-81223 Bratislava Tel. (421-7) 54 41 93 64 Fax. (421-7) 54 41 93 64 E-mail: europ@vtesnik.sk URL: http://www.silk-sloba.sk SLOVENIA GV Založba Dunajska cesta 5 SI-1000 Ljubljana Tel. (386) 613 09 1805 Fax. (386) 613 09 1805 E-mail: europ@vtesnik.si URL: http://www.gvzaloza.si TÜRKİYE Dunya InfoNet AS DOL. YOLU BAHARISI 34440 T15-402 Beşiktaş/İstanbul Tel. (90-212) 639 46 89 Fax. (90-212) 639 46 27 E-mail: adunetinfo@duynga.com ARGENTINA World Publications SA Av. de los Libertadores 387 CA-20144 Buenos Aires Tel. (54-11) 48 15 81 56 Fax. (54-11) 48 15 81 56 E-mail: wpa@worldpubs.com.ar URL: http://www.worldpubs.com.ar AUSTRALIA Humor Publications PO Box 404 Abbotsford, Victoria 3067 Tel. (61-3) 94 11 55 61 Fax. (61-3) 94 11 55 61 E-mail: jplawles@ccemail.com.au BRESIL Livraria Camões Rua Bittencourt da Silva, 12 C CEP 20420-920 Rio de Janeiro Tel. (55-21) 262 47 76 Fax. (55-21) 262 47 76 E-mail: livraria.camoes@rjnet.com.br URL: http://www.rjnet.com.br	CANADA Les éditions La Liberté inc. 500, rue Jean Jacques Suite 100 St-Jovite, Québec G1V 3V6 Tel. (1-418) 868 37 63 Fax. (1-418) 868 37 63 E-mail: liberte@medias.ca Renoult Publishing Co. Ltd 5369 Chemin Capreol Road, Unit 1 Oshawa, Ontario L1G 3Y3 Tel. (1-416) 745 76 60 Fax. (1-416) 745 76 60 URL: http://www.renoultpubs.com EGYPT The Middle East Observer 41 Sherif Street Cairo Tel. (20-2) 382 69 19 Fax. (20-2) 393 97 32 URL: http://www.meeobserver.com.eg MALAYSIA EBIC Malaysia Suite 15/02, Level 15 Pinnacle 15, Level 15 8 Jalan Yap Kwan Seng 50450 Kuala Lumpur Tel. (60-3) 21 62 61 98 Fax. (60-3) 21 62 61 98 E-mail: ebic@tm.net.my MEXICO Mundi Prensa México, SA de CV Rio Penico 141 Colonia Cuauhtémoc MX-06500 México DF Tel. (52-5) 514 67 99 Fax. (52-5) 514 67 99 E-mail: 1015452361@compuserve.com SOUTH AFRICA Euromember of Commerce in South Africa PO Box 781738 2146 Sandton Tel. (27-11) 884 39 52 Fax. (27-11) 884 39 52 E-mail: info@euromember.co.za SOUTH KOREA The European Union Chamber of Commerce in Korea Sh. R. The Shilla Hotel 202, Jangchung-dong 2 Ga, Chung-ku Seoul 100-392 Tel. (82-2) 273 56 31/4 Fax. (82-2) 27 56 35/6 E-mail: euco@eucock.org URL: http://www.eucock.org SRI LANKA EBIC Sri Lanka Trans Asia Hotel 115, Sri Chittampalam A-2, 2nd Floor, Mahanagar Colombo 2 Tel. (94-1) 074 71 50 78 E-mail: ebic@sri.lk TAIWAN Tycoon Information Inc PO Box 81-466 110 Tel. (886-2) 87 12 88 86 Fax. (886-2) 87 12 47 47 E-mail: euinfo@ms21line.net UNITED STATES OF AMERICA Bernan Associates 4611 E Assembly Drive Lanham MD 20706-4391 Tel. (301) 725-4455 Fax. (1-800) 865 34 50 (toll free fax) E-mail: query@bernan.com URL: http://www.bernan.com ANDERE LANDER OTHER COUNTRIES AUTRES PAYS Brief warning: Sie sich an ein Büro/lier Veuillez contacter le sales office of your choice/Veuillez vous adresser au bureau de vente de votre choix Official Publications of the European Communities 2, rue Mercier L-2885 Luxembourg Tel. (352) 29 24 45 55 Fax. (352) 29 24 27 58 E-mail: info@euro-ec@cec.eu.int URL: http://publications.ec.eu.int
---	---